

Факторът „Истина“ и развитието на половинвековния вестник „Мир“

Гл. ас. д-р Тодор Г. Панайотов

Есенна научна конференция

„Факторът „Истина“

23 и 24 ноември 2017 г., Нов български университет

Половинвековният вестник “Мир” излиза в 13 129 броя, като близо четири десетилетия е всекидневник. В неговото развитие има два етапа. От 1894 г. до 1923 г. е партийен орган, а след това е обявен за непартийен вестник и до края на 1944 г. се налага като качествен национален всекидневник. Като партийен орган той защитава партийните разбирания и партийните интереси, които понякога са далеч от истината, но като национален всекидневник „Мир“ не се отдалечава от това, което отговаря на действителността.

Като партийен орган езикът на „Мир“ често е остър, полемичен, нападателен и невъздържан спрямо политическите опоненти. Ето две характерни извадки от уводни статии на вестника:

бр. 853 от 1 август 1900 г. „Управлението Иванчов – Радославов е най-развратното от всички управления, а хората от властующата партия са най-жестоките, най-деморализираните, най-окаяните, най-безскрупулните престъпници.“

бр. 1979 от 26 октомври 1906 г.: „Димитър Петков представлява такъв гаден тип ... такъв безсрамник, такъв циник, порнограф и кръвосмесител – любодеец.“

Подобно е отношението на вестника не само към политиците от другите партии, но и към информационните и партийни печатни издания. През годините в „Мир“ излизат много статии за българската преса и журналисти, като някои от тях имат красноречиви заглавия: “Проститути на перото” (бр. 907, 12 декември 1900); “Отпадъка на вестникарството” (бр. 3234, 17 април 1911);

“Палячовщината в печата” (бр. 3614, 26 юли 1912); “Шантажната преса” (бр. 3650, 8 септември 1912).

Разбира се, езикът на другите издания е сходен и те също се списват в партизански стил. Това е нивото и така се списват политическите вестници в България в края на XIX и началото на XX век. В тях обективно и безпристрастно не може да се пише нито за политическите опоненти, нито за конкурентните периодични издания. Не прави изключение и вестник “Мир”.

Нещата обаче се променят след като главен редактор на „Мир“ от 1912 г. до 1935 г. става Иван Пеев Плачков. Той е възпитаник на американския Робърт Колеж в Цариград, става министър на Народното просвещение в четири кабинета, избран е за академик на Българската академия на науките и е един от нейните ръководители в продължение на над три десетилетия. Като главен редактор на „Мир“ Плачков често се дистанцира от официалната линия на своята партия.

Например, той не одобрява нейното крайно русофилство и затова по време на войните за национално обединение (1912 – 1918 г.) критикува политиката на царска Русия. Тези негови разбирания намират място по страниците на вестник “Мир”. Това не се харесва на част от партийното ръководство и дори се иска спирането на вестника. След остри спорове надделява становището да се създаде специална комисия, която да контролира „Мир“. Опитът да се наложи партийна цензура над главния редактор обаче е неуспешен и спецкомисията се саморазпуска. За този неин неуспех допринася и десетократното увеличение на тиража, а оттам и печалбата на вестника. В разгара на Първата световна война той достига над 40 000 броя. Това прави изданието финансово независимо, докато преди Плачков да го оглави, вестникът редовно е на загуба.

След като „Мир“ престава да бъде партийен орган, от средата на 20-те години на XX век, постепенно се променя начинът на списване на вестника. В него вече няма сензационни публикации с крещящи заглавия. Острите и

полемични статии отстъпват място на спокойните, аргументирани и обективни материали. Езикът на вестника вече е богат и умерен, а тонът – спокоен и почти академичен. За тази промяна допринася най-много главният редактор Иван Пеев Плачков, който налага академичния дух в редакцията на вестника. Той дава пълна свобода както на журналистите в редакцията, така и на външните сътрудници. Плачков налага нов начин на списване на вестника и го превръща в национален ежедневник и в меродавен изразител на българското обществено мнение.

Това се изтъква и от един от издателите Цвятко Бобошевски. В юбилейния за вестника брой 10 000 от 13 ноември 1933 г. пише: “Мир”, макар и дълго време да носеше титлата партийен орган, благодарение на сегашния му главен редактор доби една съвършено нова насока в своето списване, отличаваща се от това на другите вестници.” Безспорно това изиграва решаваща роля за съхраняване и запазване на вестника, когато през 1934 г. са забранени органите на политическите партии и всички, свързани с тях периодични издания. Като главен редактор на “Мир”, Плачков коренно променя и съдържанието, и облика на вестника. В “Мир” вече се публикуват материали, свързани не само с политиката (вътрешна и международна), но се разглеждат задълбочено и проблемите на културата, стопанството, обществото и новостите от света на спорта.

Разбиранията си за истината и ролята на печата самият Плачков разкрива в статията “Към обнова чрез печата”. Тя е публикувана в “Мир” в брой 10677 от 21 февруари 1936 г. В нея се казва: “Всеки вестник трябва да си зададе за задача да бъде вярно огледало на обществения живот, като служи на истината. Тя, истината, може да се тълкува от разни страни и нека се даде възможност чрез печата да могат да бъдат осветлени всички нейни страни. Дори и в един и същи вестник добре е да се дават по известни въпроси различни мнения на компетентни хора, чието име буди уважение и които безстрастно и безпристрастно излагат своето мнение. Но и когато в един вестник се застъпват едни мнения, а в друг – други, щом това става в дух на безпристрастие и не с

интерес, проявен в полза на личности и партии, това само ще способствува да се образува здраво обществено мнение.”

И колегите на Плачков изтъкват, че като ръководител на вестника той залага на истината. Ето какво пише следващият главен редактор на „Мир“ д-р Борис Вазов: „Кратко и справедливо писане; никаква омраза и партизанщина; никаква лъжа; веротърпимост; уважение към читателя; вестникът е свободна трибуна достъпна за всички почтени мисли. Редакторът не трябва да използва страниците на вестника, за да защитава лична кауза или да прокарва лична вражда. В името на горните разбирания Плачков успя да събере около вестник “Мир” всички наши видни хора, без разлика на убеждения, и да направи вестника трибуна на българската интелигенция, изразител на българските тежнения; с една реч в най-добрия смисъл на думата народен и културен вестник. [...] Неговата редакторска работа съставлява епоха.“ (Мир, № 11117, 13 август 1937)

На истината залагат и д-р Борис Вазов, и следващите двама главни редактори на „Мир“. Те продължават този начин на списване на вестника до самия край на неговото излизане. В годините на Втората световна война е въведена тежка цензура върху пресата в страната, но дори и тогава журналистите на вестника намират начин да съобщят истината на своите читатели.

Редакторите и издателите на вестника са горди от това и те го изтъкват в саморекламата, която е оформена в малки карета. Най-често по страниците на изданието се публикуват следните текстове: „Мир“ е всекидневен политико-обществен вестник, с бързи новини, които винаги проверява“; „Всяка новина във вестник „Мир“ е добре проверена“; „Вестник „Мир“ разглежда въпроси от всички области на живота“. По време на абонаментни кампании през 30-те години на XX век по страниците на вестника се публикува следната самореклама: „Абонирайте се за в. „Мир“! Той е независим ежедневник, който защитава принципите в днешната Конституция, на мир, ред, законност,

политическа и гражданска свобода. В списването му участват видни наши общественици, икономисти, професори и пр. Актуалните политически, финансови и стопански въпроси се разглеждат с най-голяма обективност; дава ежедневно ценен материал из науката и живота. В него няма сензация, но в замяна на това има истинска духовна храна за тези, които го четат. Четете вестник „Мир“!“

Не само всекидневникът изтъква, че служи на истината, но и чуждите медии считат „Мир“ за достоверен източник. Те го следят отблизо, цитират го и не крият своята положителна оценка за него. Ето мнението на Радио Лондон (БиБиСи), излъчено в емисията му за България на 2 май 1941 г.: „Мир“ е един от вестниците в България, основан от доблестния и свободолюбив българин д-р Константин Стоилов и редактиран през годините по-късно от не по-малко достойните български граждани Михаил Маджаров, Борис Вазов, Пеев-Плачков – хора, които никога не биха се поколебали да кажат истината, даже и тогава, когато тя засяга жизнени национални интереси.“

В заключение ще изтъкна, че през втория етап от своето развитие факторът „Истина“ се оказва най-силното оръжие на „Мир“. Затова изследователите го сравняват с най-добрите световни издания и го определят като „българския “Таймс“.

Източници и използвана литература:

1. Вестник Мир (1894 - 1944)
2. Говори Лондон. Предавания на БиБиСи за България през Втората световна война. Съставител Борислав Дичев. София: Труд, 2004.
3. Панайотов, Тодор. Български издатели и журналисти. София: ПАН, 2013.
4. Панайотов, Филип. Вестници и вестникари. Книга за българския печат. София: Захари Стоянов, 2008.
5. Плачков, Иван. Из гънките на миналото. Спомени и впечатления. Съставители Веска Николова, Елена Нончева. София: АРГЕС, 1994.